

IV. SPRAWOZDANIA I KOMUNIKATY

SESJA INSTYTUTU PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO W WARSZAWIE

W dniach od 2 do 11 IX 1965 r. odbywała się w Warszawie 52 sesja Instytutu Prawa Międzynarodowego (Institut de Droit International), mającego aktualnie swą siedzibę w Paryżu. W dziejach Instytutu była to pierwsza sesja zwołana w Polsce i w ogóle w Europie środkowo-wschodniej. Z uwagi na fakt, iż w dużej części swego składu członkowskiego Instytut grupuje najbardziej twórcze umysły w dziedzinie prawa międzynarodowego z całego świata, sesja była pamiętnym wydarzeniem dla polskiej nauki prawa międzynarodowego, tak publicznego, jak prywatnego. W sesji warszawskiej uczestniczyło 55 członków Instytutu.

Instytut Prawa Międzynarodowego jest towarzystwem naukowym założonym w r. 1873 i opartym w swej strukturze i działalności na zasadach przyjętych w akademiach nauk.

Instytut składa się z członków honorowych, członków zwyczajnych (membres) i członków korespondentów (associés). Liczba członków zwyczajnych (łącznie z honorowymi) nie może być większa niż 60, członków korespondentów — 72. Na sesji warszawskiej dokonano wyboru 1 członka honorowego, 10 członków zwyczajnych oraz 10 członków korespondentów. Wśród tych ostatnich znalazł się prof. dr. Stanisław Hubert z Uniwersytetu Wrocławskiego. Tym samym ilość członków polskich wynosi obecnie 4, w tym dwu zwyczajnych (sędzia prof. dr Bohdan Winiarski należący do Instytutu od r. 1929 i prof. dr Leon Babiński będący członkiem od r. 1947); członkiem korespondentem jest od r. 1963 ambasador prof. dr Manfred Lachs. Po wyborach dokonanych w Warszawie Instytut liczył ogółem 120 członków z 39 państw.

Dewizą Instytutu jest *justitia et pax*, a jego celem — przyczynić się do postępu prawa międzynarodowego. Instytut nie zależy od jakichkolwiek czynników urzędowych, czy to państwowych, czy też międzynarodowych. W komisjach i na posiedzeniach plenarnych Instytut bada poszczególne zagadnienia prawa międzynarodowego publicznego i prywatnego i wyniki swych ustaleń ogłasza w formie uchwał. Rezolucje Instytutu odegrały dużą rolę w kodyfikacji i rozwoju współczesnego prawa międzynarodowego; sprawozdania komisji, protokoły z posiedzeń plenarnych oraz uchwały ogłaszane są w *Annuaire de l'Institut de Droit International*. Sesje Instytutu odbywają się obecnie co dwa lata (dawniej niekiedy co rok), komisje zaś pracują pomiędzy sesjami, a także podczas sesji.

W okresie 1963—1965 prezesem Instytutu był sędzia Sądu Międzynarodowego w Hadze Bohdan Winiarski, b. profesor Uniwersytetu Poznańskiego. Sędzia Winiarski przewodniczył obradom w Warszawie. Oprócz niego w skład biura Instytutu podczas sesji wchodził drugi wiceprezes prof. Juraj Andrassy (Uniwersytet w Zagrzebiu), trzeci wiceprezes prof. Johannes Offerhaus (Uniwersytet Amsterdamski), sekretarz generalny prof. Suzanne Bastid (Uniwersytet Paryski) oraz skarbnik prof. Paul Guggenheim (Instytut Uniwersytecki Wyższych Studiów Międzynarodowych w Genewie). Przy końcu sesji Instytut dokonał wyboru nowego prezesa w osobie sędziego Sądu Międzynarodowego w Hadze J. Spiropoulosa (Ateny) oraz pierwszego wiceprezesa w osobie Haroldo Valladao (Uniwersytet Brazylijski i Uniwersytet Katolicki w Rio de Janeiro).

Stroną organizacyjną sesji warszawskiej zajął się Instytut Nauk Prawnych

Polskiej Akademii Nauk, wywiązując się wzorowo z tego zadania. Daleko idącej pomocy udzielił podczas sesji Rząd PRL.

Otwarcia sesji w gmachu Rady Państwa dokonał prezes Bohdan Winiarski. W imieniu państwa-gospodarza zebranych powitał wicepremier Franciszek Waniołka. Przemówienie inauguracyjne wygłosił prezes Winiarski, zwracając uwagę na wkład Polski w rozwój prawa międzynarodowego i udział Polaków w badaniach nad tym prawem oraz omawiając misję Instytutu w czasach współczesnych. Sprawozdanie z prac Instytutu za lata 1963—1965 złożyła prof. Suzanne Bastid. Obrady Instytutu toczyły się w Pałacu Staszica.

W dziedzinie prawa międzynarodowego publicznego Instytut rozpatrzył w komisji i na posiedzeniach plenarnych ochronę dyplomatyczną osób fizycznych, w szczególności przynależność państwową roszczeń (referent: prof. Herbert W. Briggs z Uniwersytetu Cornell w USA). Instytut uchwalił w tym przedmiocie rezolucję złożoną z 4 artykułów. Ponadto w komisjach rozpatrzono szereg dalszych problemów (w nawiasie nazwisko referenta): nacjonalizacja i jej skutki międzynarodowe (prof. Paul de La Pradelle z Uniwersytetu w Aix-en-Provence), prawo przestrzeni kosmicznej (dr C. Wilfred Jenks, wicedyrektor Międzynarodowego Biura Pracy w Genewie), zmiana i wygaśnięcie traktatów zbiorowych (ambasador Shabtai Rosenne z Izraela), międzynarodowe komisje badawcze (ambasador prof. Mustafa Yasseen z Iraku), równe stosowanie prawa wojny do stron w konflikcie zbrojnym (prof. Jean P. A. François, sekretarz generalny Biura Stałego Sądu Rozjemczego w Hadze) oraz broń masowego zniszczenia i cele wojskowe i niewojskowe (prof. Friedrich A. von der Heydte z Uniwersytetu w Würzburgu).

W dziedzinie prawa międzynarodowego prywatnego Instytut dyskutował zarówno w komisjach jak na posiedzeniach plenarnych nad odesłaniem oraz nad spółkami akcyjnymi. Referentem pierwszego zagadnienia był prof. em. G. M. Maridakis (Uniwersytet Ateński), drugiego — prof. George A. van Hecke (Uniwersytet w Lowanium). Dyskusja w Warszawie nad odesłaniem była dalszym ciągiem debaty prowadzonej jeszcze na 50 sesji w Salzburgu. Rozbieżności poglądów w przedmiocie odesłania, jakie ponownie wystąpiły na obecnej sesji, wykazały, iż tyczą się one nie tyle i nie tylko samego odesłania, lecz obejmują zasadnicze problemy całego prawa międzynarodowego prywatnego. Instytut postanowił zastanowić się nad celowością zbadania całości tych problemów, tymczasem zaś zdecydował zamknąć swe studia nad odesłaniem. Natomiast w przedmiocie spółek akcyjnych Instytut uchwalił rezolucję złożoną z 14 artykułów. Ponadto w komisjach dyskutowano nad następującymi dalszymi kwestiami (w nawiasie figuruje nazwisko referenta): adopcja (prof. Rodolfo de Nova z Uniwersytetu w Pawii), czyny niedozwolone (wiceprezes J. Offenhaus), umowa przewozu (prof. em. Leon Babiński z Politechniki Szczecińskiej) oraz dziedziczenie testamentowe (prof. Riccardo Monaco z Uniwersytetu Rzymskiego).

Instytut rozwiązał pewną ilość komisji, powołując nowe dla następujących zagadnień: 1. stosowanie prawa wojennego do działań wojskowych ONZ i organizacji regionalnych, 2. klauzula największego uprzywilejowania w konwencjach wielostronnych. Instytut postanowił, iż następna sesja odbędzie się w Grecji w r. 1967.

Krzysztof Skubiszewski

SZTRASBURSKIE KOŁOKWIUM O FORMACH PAŃSTWA SOCJALISTYCZNEGO

W dniach 1 i 2 kwietnia 1966 r. na Wydziale Prawa i Nauk Politycznych i Ekonomicznych w Strasburgu odbyło się międzynarodowe Kolokwium na temat form państwa socjalistycznego. Jego organizatorem było Centre de Recherches sur L'URSS et les Pays de L'Est, działające w ramach organizacyjnych wspomnianego

Wydziału Uniwersytetu Sztrasburskiego. Kolokwium to stanowi nowy jakościowo krok naprzód w rozwoju działalności tej prężnej i pożytecznej placówki naukowej.

Centre powstało w 1959 r. Jego celem było i jest studiowanie rzeczywistości ZSRR i krajów Wschodu w aspekcie prawnym, ekonomicznym, socjalnym i kulturalnym. Już w maju 1960 r. ukazał się pierwszy zeszyt pożytecznego kwartalnika pt.: *L'URSS et les Pays de l'Est. Revue des revues*¹. W 1962 r. ukazał się tom pierwszy nowej serii wydawniczej Centre pt.: *L'URSS. Droit — Economie — Sociologie — Politique — Culture*². W 1965 r. ukazał się już tom trzeci, a w 1966 r. ukaże się tom czwarty, który jest w druku.

Obecnie Centre rozpoczęło także bardzo pomyślnie działalność w zakresie organizowania na skalę międzynarodową imprez naukowych. W Kolokwium uczestniczyło 30 uczonych, nie licząc młodszych pracowników Centre. Oprócz bardzo silnej i reprezentatywnej grupy uczonych francuskich w Kolokwium brali udział także uczeni z USA i Belgii. Z krajów socjalistycznych przybyło 8 osób: z ZSRR — prof. prof. M. A. Krutogołow i W. A. Tumanów; z Jugosławii — prof. prof. J. Djordjevic i V. Ivancevic; z Rumunii — prof. T. Ionasco; z Polski w kolokwium uczestniczyli nader aktywnie: prof. S. Ehrlich, doc. A. Łopatka i prof. S. Rozmaryn.

Otwarcia Kolokwium dokonał prof. dr Alex Weil, dziekan Wydziału Prawa i Nauk Politycznych i Ekonomicznych w Strasburgu. Uczestnicy Kolokwium uczcili pamięć zmarłego niedawno pierwszego dyrektora i organizatora Centre, prof. dr M. Mouskhely. Obradom Kolokwium przewodniczył bardzo aktywnie prof. dr G. Vedel, dziekan Wydziału Prawa i Nauk Ekonomicznych w Paryżu, znany francuski administratywista.

Na Kolokwium zostały przedstawione i wszechstronnie przedyskutowane trzy referaty: prof. dr Michała H. Fabre z Wydziału Prawa i Nauk Ekonomicznych w d'Aix-en-Provence pt. *Demokracja ludowa i demokracja socjalistyczna*; prof. dr Michała Lesoge z Wydziału Prawa i Nauk Ekonomicznych w Lille pt. *Dyktatura proletariatu i państwo ogólnonarodowe* oraz prof. dra Piotra Lavigne z Wydziału Prawa i Nauk Politycznych i Ekonomicznych ze Strasburga, dyrektora Centre i organizatora Kolokwium pt. *Państwo unitarne i państwo federalne*.

Wszystkie te referaty zostały przygotowane w oparciu o aktualne teksty odpowiednich aktów prawotwórczych państw socjalistycznych i obszerną literaturę przedmiotu, także przeważnie z krajów socjalistycznych. Mankamentem może tych opracowań, jak wskazywała dyskusja, było zbyt przywiązywanie wagi do poszczególnych sformułowań konstytucji państw socjalistycznych. W toku bardzo żywej dyskusji w której udział przedstawicieli krajów socjalistycznych był nader wydatny, znacznie wzbogacono treści przedłożone w referatach.

Podsumowując obrady stwierdzono z pełnym uzasadnieniem, że Kolokwium było bardzo pożyteczne. Pozwoliło bowiem uczestnikom z krajów socjalistycznych wzbogacić ich widzenie zagadnień spojrzeniem zewnętrznym. Zaś uczestnicy z krajów kapitalistycznych również mogli swoje zewnętrzne widzenie spraw wzbogacić spojrzeniem od wewnątrz, jakie reprezentowali uczeni z krajów socjalistycznych.

Obrady toczyły się w atmosferze rzeczowej i pryncypialnej, nacechowanej dociekliwością badawczą. Przyczyniła się do tego nie tylko godna postawa wszystkich uczestników, ale i dobra organizacja pracy Kolokwium, która była zasługą przede wszystkim Marii Lavigne, jednego z czołowych pracowników Centre.

Oprócz niewątpliwych korzyści naukowych Kolokwium miało istotne dodatnie znaczenie polityczne. Można je ocenić jako nowy na gruncie francuskim element pokojowego i wzajemnego pożytecznego współdziałania uczonych Wschodu i Zachodu.

Adam Łopatka

¹ Por. moją recenzję w Państwie i Prawie nr 5—6 z 1962 r., s. 963—965.

² Por. moją recenzję w Państwie i Prawie nr 10 z 1965 r., s. 573—576.